

Want elke gedachte aan de mogelijkheid van zonde bij onzen Middelaar berust in den grond der zaak op de voorstelling, dat Christus was een menschelijke persoon, of dat er althans een menschelijk ik in Hem was naast het goddelijke.

Wat de Schrift ons van Christus leert is, dat Hij is de eeuwige Zoon van God, geopenbaard in 't vleesch.

Zijn vleeschwording was niet, zooals allerlei kettersehe richtingen leerden en nóg leeren — denk aan de Theosophie: Annie Besant met haar Krishnamurti — een zich vereenigen met een menschelijken persoon, maar een aannemen van onpersoonlijke menschelijke natuur.

De Schrift weet in Christus van geen anderen persoon dan die van den eeuwigen Zoon Gods, en Jezus zelf sprak van zich-zelf nooit anders. Hij was „vóór Abraham“, Hij bestond „voor de grondlegging der wereld“, Hij was „van den Vader uitgegaan en in de wereld gekomen“.

Het was derhalve altoos de Zoon van God, die in Jezus sprak en handelde, al sprak Hij somtijds ook van zich zelf naar zijn menschelijke natuur, waar d o o r Hij sprak en handelde.

En dit sluit elke gedachte, dat Jezus zou hebben kunnen zondigen, onherroepelijk uit.

Wie daaraan plaats geeft, geeft plaats aan de Godslasterlijke gedachte, dat God ooit zonde zou kunnen doen.

Het is daarom ook begripelijk, dat de voorstelling als zou Jezus hebben kunnen zondigen, altoos weer gevonden wordt bij Arianen, Pelagianen en andere kettersehe richtingen, die de Godheid van Christus loochenen.

Nu heeft men hiertegen wel ingebracht, dat er zoo geen plaats blijft bij Christus, gedurende den staat zijner vernedering, voor eigenlijke verzoeking en voor ernstige worsteling om te volharden in gehoorzaamheid aan den Vader, als waarvan de Schrift ons toch zoo geduriz spreekt.

Doch daarbij vergeet men dan, dat de Zoon van God, na zijn vleeschwording, gehoorzaamheid aan den Vader had te bewijzen in menschelijke natuur. En dat er voor die menschelijke natuur, al was ze zonder zonde, en al kwam er daardoor nooit van binnen uit een aansporing tot ongehoorzaamheid in haar op, toch, bij haar begeerte naar geluk en vreugde, keer op keer verzoeking opkwam uit het lijden, dat haar, in het doen van den wil des Vaders, in den weg trad. En deze verzoeking waren te banger, wil de menschelijke natuur die de Zoon Gods aannam, niet was de ongerepte natuur, als waarin Adam geschapen werd, maar de door de zonde verzwakte zooals wij haar dragen.

Als we deze dingen bedenken, kunnen we, al laat het ondoorgrondelijk mysterie van de vereeniging der beide naturen in onzen Middelaar hier ook vele vragen onbeantwoord, toch verstaan, hoe de Zoon Gods, mocht Hij ook nooit in zonde kunnen vallen, toch niet zonder strijd heeft kunnen volharden in gehoorzaamheid.

V. F.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Over de „Franciscus-herdenking“.

Het is al weer een heelen tijd geleden, dat ik op den Haaremschen Bondsdag van Jongelingsvereeningen op gereformeerden grondslag het genoegen had, te spreken en te trachten te spreken (dit laatste vanwege de repetitie in een al te warme zaal) over „Kop of Staart“.

Dezer dagen dacht ik daar aan terug. Immers, in dit opwekkend woord handelde ik

HET DAGBOEK VAN PIERRE LOTI

door

Dr J. W. Marmelstein.

II.

Gelijk ik reeds meegedeeld heb, was de drang naar het Oosten, naar verre landen, bij den kleinen Julien geworden tot iets onbedwingelijks. En, onder de omstandigheden, waarin de familie Viaud verkeerde, was er maar één middel om aan die diepe en heftige begeerte te voldoen: zeeman te worden.

Gedurende germinen tijd was het een bestekts strijd tusschen het kind, dat zijn zin wou door-drijven, en de ouders, die de verleidingen en de gevaren duchten van de zeemannsloopbaan en beelden bij de gedachte, hun kind, waaraan ze met heel hun hart hingen, van ze heen te zien gaan. Maar ten slotte ziende dat al hun tegenwerking niets baatte, gaven ze toe. Toen braken voor den jongen enkele jaren aan van hard werken, want hij moest zich voorbereiden voor het toelatings-examen van de Ecole Navale van Brest, een vergelijkend examen met veel candidaten en een beperkt aantal plaatsen. Hij moest uit Rochefort vandaan, teneinde de lessen aan het lycée Henri IV te Parijs te volgen. Zijn uitzet, bijna een arme lui's uitzet, schrijft Loti, bestond voornamelijk uit zorg-vuldig opgelapte en uitgelegde kleeren. De laatste brieven van Gustave en ook diens bijbelje neemt hij als kostbare relikwieën mee.

Loti heeft weinig anders dan sombere herinneringen bewaard van zijn verblijf in Parijs. Groote steden heeft hij nooit kunnen lijden, maar nu hij afscheid had moeten nemen van zijn lieve oudjes en hij had te blokken voor zijn examen, was het hem soms als zou hij het niet uithouden. Het gezin waarbij hij inwoonde, was goed voor hem, maar het hoorde tot een roomsche tak van de familie, of liever, het was geheel zonder godsdienst. De

over de profeten, die Jesaja in zijn dagen naast zich, vaak ook tegenover zich, zag optreden, om aan het geestesleven zijner dagen op hun manier leiding te geven. Hij noemde hen profeten, niet van den kop, maar van den staart. Voor ons gevoel heeft zulk een naam direct 2 elementen in zich: we vinden het ietwat komisch; we zouden het haast niet in een preek durven nazeggen, zelfs, als we van de „tale Kannans“ ons niet plagen te bedienen; en we vinden het ook nog al scherp; voor veel menschen beteekent dat (abusievelijk) hetzelfde als: onbroederlijk.

Evenwel van zulke kritiek trok Jesaja zich vast niets aan. Want de herinnering, dat er „profeten“, leidlieden, zijn, die aan den staart en niet aan den kop herinneren, is allesbehalve „komisch“; het verband van Jesaja's rede wijst nadrukkelijk deze onderstelling af (men leze maar eens het zeer ernstige hoofdstuk 9 na). En voorts is Jesaja niet onbroederlijk; integendeel, zijn opbouwende manier van de waarheid zeggen is in hooge mate stichtend en daarom stichtelijk.

Het gaat bij Jesaja om de taxatie van die leidlieden, die niet meer vóóruitgaan aan de leiten en de stroomingen, maar daarbij achter-aankomen. Zij kijken soms de kat uit den boom, om heel voorzichtigjes bij de „bovendrijvende opinie“ zich aan te sluiten. Anderen staan dáár te hoog voor: ze spreken eerlijk hun eigen meening uit (want de bewijzen liggen voor het grijpen, dat onder Jesaja's tijdgenooten er heel wat waren, die bij valsche profeten noemt, en die toch een overtuiging hadden, waar ze voor streden). Toch valt óók op hen de kritiek van „staart-profeet“ te zijn; immers, ze bouwen geen huis op eigen fundament, en ze geven geen structuur naar eigen stijl, en ze werken geen preek út naar eigen thema en beginsel, maar ze volgen de „aanzienlijken“, ze komen achter de markante figuren aan. Ze kijken niet uit eigen oog en ze doen, al zijn ze in Israël, het openbaringsvolk, opgenomen, ze doen hun best niet voor den moeizamen arbeid van: opbouw van leer en leven uit eigen positief beginsel en geestelijk bezit. Dat maakt, dat ze niet in den kop zitten (die voorop gaat maar in den staart. Die komt altijd achteraan en is het minst aanzienlijke deel van het beest. Als het nog een deel is... er zijn ook beesten, die den staart missen... en het beest is nog beest. Ge kunt den kop niet afslaan, zonder dat het beest in kwestie erbij neervalt. Maar een staart kan er af, en de zaak marcheert toch verder.

* * *

Helpen kan ik het niet, dat dezer dagen veel me herinnert aan de staartprofeetie. Er zou hier veel te noemen zijn; maar met een enkel verschijnsel volstaan we dezen keer: ik bedoel de dwepery met den Roomschen heilige Franciscus van Assisi.

Dezer dagen kwam me in handen het zeer fraai uitgevoerde werkje: Der Heilige Franz von Assisi von Fritz Kunz. Mit Text von Heinrich Federer. Verlag der Gesellschaft für Christliche Kunst, G. M. B. H., München. Het is in 1908 verschenen, maar uitstekend geschikt om in deze nieuwe rubriek van ons blad aanleiding te zijn voor de in 1926 ko-

gesprekken die daar gehouden werden, brachten hem eerst van de wijs, maar ondermijnden ten slotte zijn reeds geschokt geloof. Verkeerde omgang deed er het zijne toe.

In Rochefort werd beslist dat hij in Parijs zou aangenomen worden; hij was juist achttien jaar geworden, in de familie was dat de leeftijd daarvoor. Ook hierover schrijft Loti uitvoerig in Prime Jeunesse.

„Ik had nog genoeg geloof overgehouden, om met ontzetting te denken aan de bedreigingen van het Evangelie tegen degenen die onwaardig naderen tot de tafel des Heeren; ik smeekte mijn ouders dan ook in mijn brieven, alles tot gelegener tijd uit te stellen, en mij toe te staan de zegelen des verbonds te ontvangen uit de handen van den ouden grizen predikant van ons „eiland“ in het eerwaardige kerkje van Saint-Pierre-d'Oleron dat voor mij wijd-ing had door zoovele gebeden van voorbijgegangene geslachten. Maar zij meenden op hun stuk te moeten blijven staan, en ik moest mij onderwerpen.

Toen de Paaschzondag aanbreek, was het mij vreeselijk te moede. Niemand trouwens zou met me meegaan naar de kerk; ik was alleen, moederziel alleen voor deze plechtigheid, waar alle andere jongelui hun geheele familie, zelfs al is die onge-loofig, en al hun kennissen om zich heen hebben. Den geheelen morgen, opgesloten in mijn kamer, poogde ik vruchteloos mijn gedachten te concentreeren en te bidden, ik las nog weer eens in het Evangelie van Johannes, dat ik Hefhad boven de andere evangeliën, ik las nog weer over den brief met de belofte van het wederzien hierboven, geschreven door mijn broer bij zijn dood in de Golf van Bengalen. Maar toen, mijn hart bleef als van ijs.

Eenzaam, als een verstootene, ging ik de deur uit naar de Kerk, waar ik bijna te laat aankwam. Die eerste avondmaalsgang, waarop ik zooveel ver-wachting had gebouwd, was, ten slotte, niet meer dan een eenzijdige formaliteit die eerbiedig, maar ook niets meer dan eerbiedig volbracht werd. Na

mende herdenking van Franciscus van Assisi, die in 1226 stierf.

* * *

Nu denk ik, dat er 2 groepen van lezers een likje ontevreden zijn.

De eerste mompelt: duitsch werk; maar om „De Reformatie“ te lezen behoeft men toch geen duitsch te kunnen? Ik zou deze bezwaarde lezers er op willen wijzen, dat in genoemd boek behalve den tekst ook zeer goede illustratie gegeven wordt. Eigenlijk is deze de hoofdzak. Men kan voor de beschrijving van Franciscus' leven onder ons verwijzen naar de in dit blad reeds besproken studie van Dr A. G. Wolf, die op voornamelijk wijze den roomschen heilige ons geschetst heeft. Dat dit duitsche werkje hier besproken wordt, is voornamelijk om de illustratie. Ze is reproductie van den Zwitser Fritz Kunz. Gaarne worde hier erkend, dat de gedachte van Kunz veel louten van vroegere Franciscus-beelding overwonnen heeft en dat daarom deze uitgave (plaat met tekst) waarde-vol bezit is, voor ieder die op gemakkelijke manier uit Roomschen mond weten wil, wat nu wel Franciscus is en daaruit opmaken hoever zijn herdenking waardeering verdient.

Maar ik heb misschien nog een andere groep van bezwaarde lezers. Ze zullen mij verwijten, dat ik den voornamen heilige heb geplaatst achter den staart van...

Ja, van wien?

Van geen mensch, lezer. Ik heb het niet tegen Franciscus; want die mensch heeft op veel punten zijn tijd overwonnen. In zóóver was Hij dus geen staart, doch kop-mensch. Maar ik heb het tegen den import van Franciscus; tegen die protestanten, die meer koppig, dan „kop-pig“ achter den staart van het Roomsche lichaam aankomen en zeggen: volgt ons op onzen gang achter den staart van een niet-protestantisch wezen; want wij zijn de leiders, wij zijn voor u, die ons volgen wilt: de kop, lemand, die achter anderen aankomt, gaat niet voorop; en kan dus nooit anderen voor-gaan. En een protestantisme, dat niet uit eigen oogen ziet, of op eigen fundament bouwt, maar vandaag van een roomsche, en morgen (waaron niet van een ander, geestelijke sieradiën koopen wil, heeft niet meer de plaats van den kop, maar van den staart.

* * *

Wanneer wij, los van alle jubileums-speeches, over Franciscus zelf schreven, nog eens, er zou zeer veel te waardeeren zijn; want tegenover zonden van zijn tijd heeft hij zijn boete veelszins gedaan. Maar wij hebben het óver de Franciscus-verheerlijking; en daartegen hebben wij het ook. Sedert de dagen, dat een vereerder van Franciscus beval, dat men hem, toen hij sterven ging, in een zak zou hullen, en een touw om zijn hals zou doen en hem op den grond leggen; sedert de dagen, waarin weer een ander van zijn vereerders het heerlijk vond, dat alle menschen zouden treden over zijn lijk, tot geiten, en honden toe; en dit alles, omdat Franciscus, de arme van lijf en ziel, zich óók op den grond had laten leggen in zijn sterven, — sedert dien tijd heeft de Franciscus-veroering al zijn zwakheden vertoond en van zijn heilendaden plus minus niets nagelaat.

de plechtigheid, toen ik weer alleen stond in de rue de Rivoli, eenzaam te midden der luidruchtige zondagsmenschen, had ik in mijn gemoed het gevoel van een vreeselijke leegte, dat ik jaren daarna, maar onherroepelijker en onherstelbaarder zou terug-krijgen in Jeruzalem op den nacht dien ik, alleen, onder de eeuwenoude olijfbomen, en overweld door de sterrenpracht van den oosterschen hemel, in den hof Gethsémané heb doorgebracht.

Eenige maanden na dien eersten avondmaalsgang neemt Loti deel aan het examen voor de opleidings-school. In Rochefort vereenigt hij uit de Moni-teur (de Fransche Staatscourant) dat hij geslaagd is met het rangnummer 40 op een goede tachtig plaatsen.

Alvorens aan boord te komen van de Borda, het schip waarop hij zijn opleiding tot zee-officier ontvangen zal, brengt hij een poosje door bij zijn lieve oudjes van „het eiland“. Hij blijft ook nog een Zondag over, een Zondag dien hij vertelt op een van de mooie bladzijden die wij met vreugde zouden citeeren als de laatste regels niet zoo in-droevig waren.

„Dat kerkje van Saint-Pierre-d'Oleron was altijd een heiligdom voor me gebleven. Herbouwd in 1830 op een stuk gronds dat een mijner achteroudooms gegeven had, was het heelmaal gewit van buiten, zooals alle gebouwen op Oleron, en van buitenge-woon grooten eenvoud. Binnenin waren het hout van de rijen banken met rugleuningen en de preek-stoel met groote zorg gewreven. Een groote bijbel rustte op de Avondmaalstafel. Daar had mijn moeder haar godvruchtige overdenkingen en haar jong-meisjesdroomen gehad, daar was haar huwelijk in-gezegend, daar had de tegenwoordige predikant mijn zuster gedoopt, daar ook had ik mijn eersten avond-maal kunnen vieren met meer aandacht, en vooral met minder vreeze. In één woord, dat was de plaats, waar ik me, ter wereld, het dichtst bij den God mijner kindsheid gevoelde.

Voer 'n'gehoor, waar de groote witte mutsen het

Want beginne hem te wat h noemen geen sc ter zie seau; d hij ble heet n kens. S in ena nog alt ciscus naars kant XIV: evennu enkele als hij iets en de my als vo ding, z vertoon volgi een on telijke lijkheid vallen, geloof, ciscus een mi eisch y En dan cus, m toch it mensch want z h eme sluiten' voorsh maar g konit d o schel leen n in te g meester liefst b icmand plakt, allicreor heen b zoo als Francis begin t zijn to volbrac Hij l nische zielewe In h even ge ciscus' gewezen den tel ik me v talrijkst Augère men, la lijklijk ontsloot van mij mijn ha straleng lijke be geven, doodsu glans e die wou der in t haar n te zien Christu die vol geen o bidden God, m op mij verstoe gang h Louvre; vertrek gebied, in de de mijn Op d de klei spelen die eeg glans, e ding al van 's) was, d of welk Hier ervaring Kinderlij